

Dissertationum Theologicarum, Quæ Celeberrimi Theologi D. Justi Christophori Schomeri Collegium Anti-Calvinianum, a multis avide desideratum : exhibent ...

Quarta : Cap. XII. De Prædestinat. & Reprob. Cap. XIII. De Vocatione & Gratia, Cap. XIV. De Fide & Justificatione, Cap. XV. De Renovatione & B. Operibus

Rostochii: Typis Nicolai Schwiegerovii, 1706

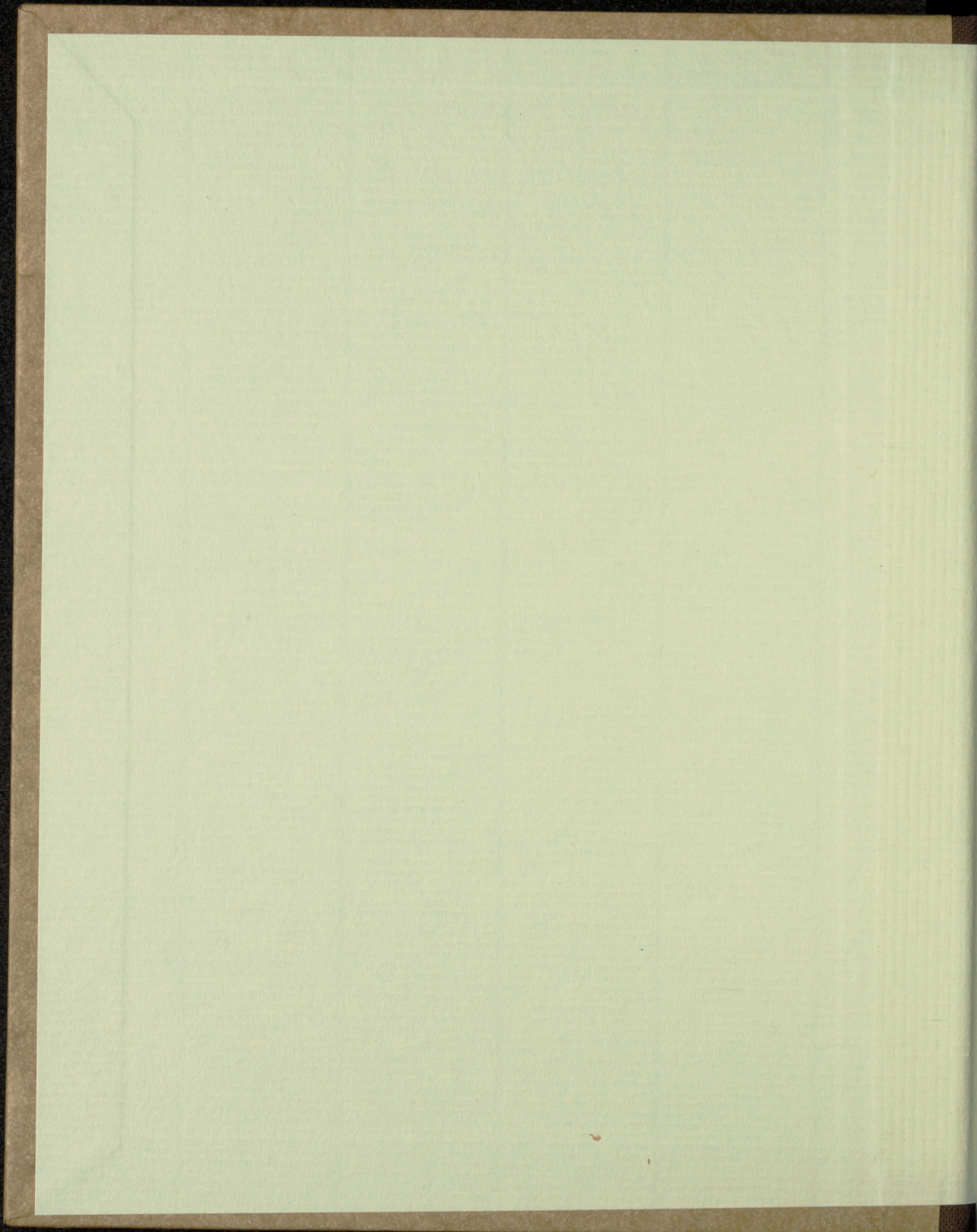
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1032790768>

Band (Druck) Freier Zugang

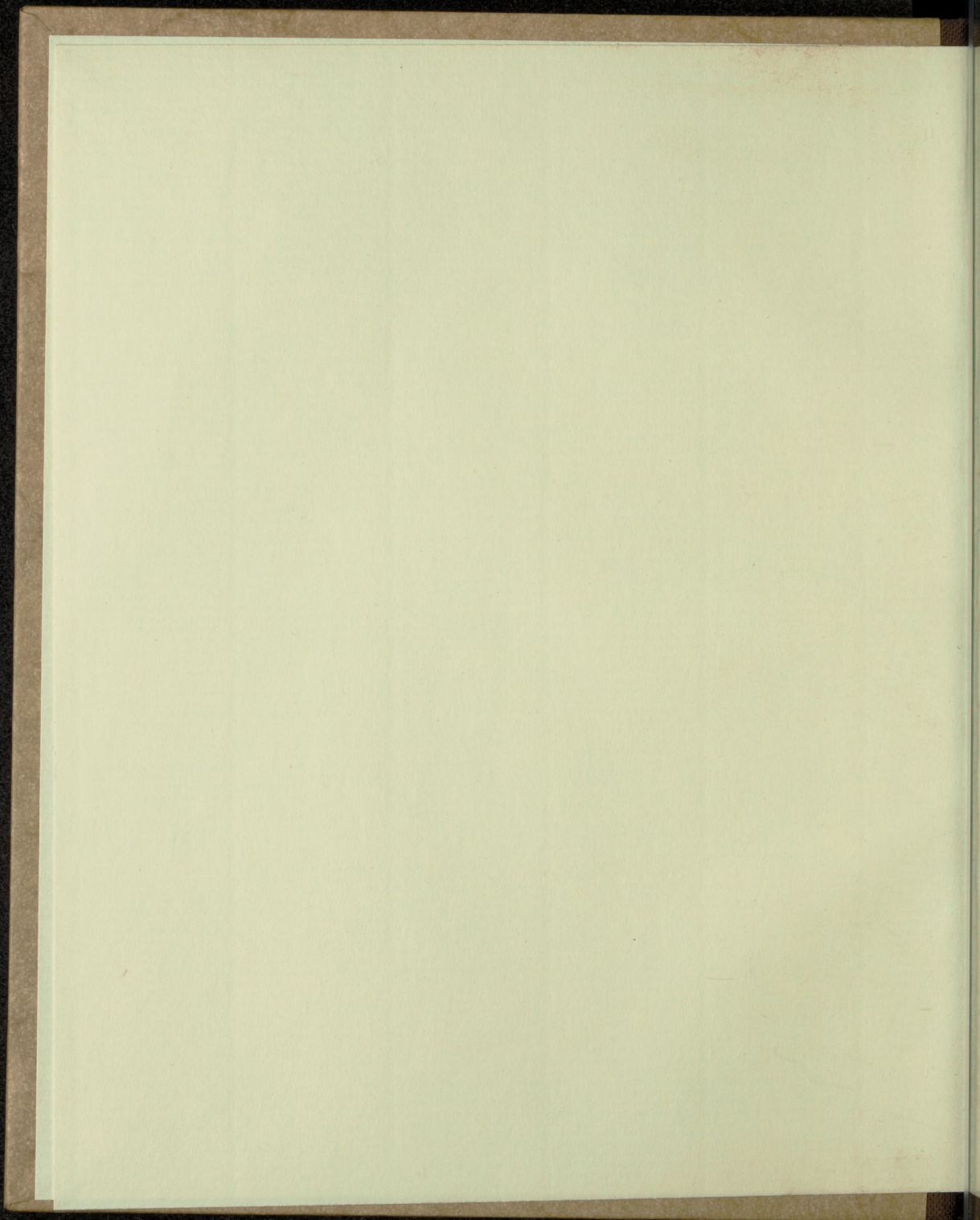

RU theol. 23.Oct.1706
Engelcken, Henr. Asc.

lc

32.
366
55

I. N. J.

DISSERTATIONUM THEOLOGICARUM,

Quæ

Celeberrimi Theologi

D. JUSTI CHRISTOPHORI SCHOMERI

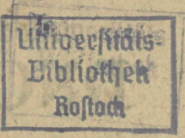
**COLLEGIUM
ANTI-CALVINIANUM,**

à multis avidè desideratum, exhibent,

Q V A R T A, V

Sistens

- CAP. XII. DE PRÆDESTINAT. & REPROB.
- CAP. XIII. DE VOCATIONE & GRATIA,
- CAP. XIV. DE FIDE & JUSTIFICATIONE,
- CAP. XV. DE RENOVATIONE & B. OPERIBUS,

QUAM

CONSENSU SUMME REV. FACULTATIS THEOL.

PRÆSIDE

DN. HENRICO ASCANIO

MECKLENB.

Phil. & SS. Theol. D. hujusqve P.P.

d. 23. Oct. Anno 1706. H. L. Q. C.

publicæ disquisitioni proponit

RESPONDENS

ZACHARIAS Brüger / Metersâ-Meckl.

SS. Theol. Stud.

ROSTOCHII, Typis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Ampl. Sen. Typogr.

1706

VIRO

PERILLUSTRI EXCELLENTISSIMO ATQUE CONSULTISSIMO

DOMINO JOHANNI KLEINIO,

Seren. Ducis Mecl. Regentis Consiliario inti-

mo eminentissimo, Cancellariæ justitiæ atque Consistorii

Meclenburgici Directori spectatissimo, nec non Jcto

atque in Academia Rostochiensis Antecessori

celeberrimo,

nec non

VIRIS

ILLUSTRIBUS EXCELLENTISSIMIS ATQUE CONSULTISSIMIS,

**DNO. ACHILLI FRIDERICO
SCHOMERO,**

**DNO. HENRICO GUSTAVO
SCHEFFELIO,**

DN. THOMÆ AMSELIO,

Cancellariæ justitiæ Consiliariis eminentissimis,

Dominis, Patronis, Mœcenatibus atque Pro-

motoribus suis maximis, de singulis, quibus præfecti sunt, offi-

ciis gravissimis, quam optime meritis, fidelitate erga Seren. Prin-

cipem, amore erga Rempublicam ac favore erga clientes

maxime conspicuis,

Dissertationem hanc Theologicam

Exoptata ipsis ex alto omni benedictione divina, incolumitate fe-

licissima ac quiete suavissima, observantissime submississimeque

dedicat ac offert

Tantorum nominum cliens subjectissimus

RESPONDENS.

CAP. XII.

De

PRÆDESTINATIONE & REPROBATIONE,

Quest. I.

N de prædestinatione & reprobatione publice etiam ad populum differendum disputandumque sit?

Resp. aff. quia 1) illam doctrinam ipse Christus & Apostoli publicis Ecclesiis & auditoribus promiscuè omnibus tradiderunt, atque in Scripturis legendam reliquerunt, ut Matth. 20, 16. Cap. 25,

34, & 41. Rom. 11, 25. 1. Cor. 1, 27. Eph. 4, 4. 5. 2) Doctrina utraqve rectè proposita, ingenti & solatio est, ut 1. Cor. 1, 8, 2. Tim. 1, 12, & cautioni, Luc. 13, 24. Rom. 11, 19. seq. error vero circa illam ad Epicuræam securitatem aut desperationem extremam facile inducit.

Contra Beza Colloqu. Momp. p. 310. publicam de prædestinatione disputationem non absqve scandalo fieri posse censuit, & in Synodo Dordr. sess. 32. Præses Bogermannus disputationem de reprobatione, tanquam odiosam, omnibus modis declinavit. Conf. Palatini in iudiciis exserorum Art. 1, p. 518. & Pareus in Rom. 8. p. 744.

Interesse ipsorum est in conscientia horridi erroris sui, quem apertè apud vulgum proferre & defendere non audent. Unde ipse Calvinus l. 3. instit. c. 23, § 7, decretum illud horribile vocat, & cum ipso Zovingerus p. 539. & Amyraldus c. 16. p. 262. defens. Calvini ut & Massonius part. 1. Anat. cap. 41.

Obj. 1) Scandalum apud imperitos & malè adhuc præparatos ad mysteria Dei intelligenda cavendum esse.

Resp. 1) Scandalum non ex doctrina Scripturæ, sed errore Calvinianorum metuendum est, quem corrigere oportuit. 2) Si scandalum tantum acceptum intelligunt, etiam Christus judæis fuit scandalum, Græcis stultitiæ, & tamen prædicatus, 1. Cor. 1, 23.

Obj. II. in doctrina reprobationis nullum esse solatium. Resp. 1) Apud Calvin. quidem non est, est tamen ap. orthodoxos, ut hominem non nisi sua culpa reprobari intelligant, quam cavere possint. 2)

M

Spiritus

Spiritus S. officium non tantum consolari est; sed arguere etiam & terrere, Job. 16. 8. seq.

Obj. III. Reprobos esse eos, qui foris sunt & nihil pertinent ad nos, 1. Cor. V. 12.

Resp. 1) Foris esse Apostolo dicuntur l.c., qui neque visibili ecclesie immiscuntur, quod de omnibus reprobis dici nequit. 2) Quicquid sit de ipsis reprobis, reprobationis tamen doctrina ad nos pertinet, ut exinde fructum nostrum hauriamus supra indicatum.

Quaest. II. An praedestinatio sit commune genus electionis ac reprobationis, ita ut in his, tanquam contrariis speciebus, eadem natura generica reperiatur?

Resp. neg. quia 1) Apostoli semper voce praedestinationis utuntur in partem bonam, prout cum electione convenit, ut praedestinati dicantur glorificati, Rom. 8, 30, praedestinati ad salutem, Act. 13, 48, ad adoptionem, Eph. 1, 5; nusquam v. praedestinationis ad mortem aeternam in Sacris literis mentio occurrit. 2) Sacra S. etiam in oppositione electorum atq; reproborum stylum manifeste immutat, & regno parato electis, quos jubet ire in gloriam, opponit ignem paratum (non reprobis ad illum damnatis, sed) Diabolo, Matth. 25, 34. 41, vasis, quae preparavit Deus ad gloriam, vasa preparata (simpliciter, non a Deo) ad interitum. Rom. 9. 22. seq. 3) Praedestinatio ad vitam est non tantum finis, sed & mediorum. Medii a. ad mortem ducentis, i.e. peccati, Deus citra blasphemiam praedestinator dici nequit, ut supra ostensum.

Contra Categorici & praecipue Supralapsarii communiter omnes, ut Piscator vol. 2. l. 12. tb. 19. & 20. contra Schaffmannum, Molinus, Emdani in Synodo Dordracena, Spanhemius part. 1. Syntag. p. 179. & 181. Beza part. 2. Resp. ad acta Colloqv. Momp. p. 165. it. Polanus l. 4. Syntagm. c. 7. quaest. 4. coll. cum c. 10. q. 3, praedestinationis duas species ponunt: electionem ad vitam & reprobationem ad mortem, & utriusque, tanquam contrariorum, eandem rationem esse volunt, ut & finis & mediorum destinationem complectatur.

Interesse illorum est in absoluta praedestinationis ad modum pra-conceptum diserta professione.

Obj. I. Ipsum Paulum duplicis praedestinationis facere mentionem, 1. Thess. V. 19.

Resp. 1) Mentionem fecerit negative, praedestinationis oppositae rejectione; non fecit tamen positive ejusdem statuminatione, neque quod de nobis negatur, de aliis affirmatur. 2) Aliud est thesis, quae in

in tempore fit, aliud $\pi\rho\delta\theta\epsilon\iota\varsigma$, vel prædestinatio, quæ est ab æterno.
 Obj. II. Peccata dici prædestinata, nempe interfectionem & persecutionem Christi, Act. 2, 23. c. 4, 27. seq., & homines peccatis, nempe scandalo & offensionem, Luc. 2, 34. 1. Petr. 2, 8.

Resp. 1) Decretum DEi circa peccata permissivum & directivum boni finis, non est cum ipsa illorum prædestinatione confundendum. 2) qui ponuntur ad offensionem, jam tum juxta Petrum 1. c. sunt $\alpha\pi\epsilon\iota\sigma\tau\epsilon\varsigma$; adeoque non prædestinantur peccatis, sed peccatores morosi deseruntur voluntate consequente & judiciali.

Quest. III. Utrum reprobatio damnatorum ex intuitu aliquo culpa in ipsis propria facta sit vel minus?

Resp. aff. prius neg. posterius: quia 1) Spiritus S. protestatur, culpam perditionis hominum in ipsis esse, Hof. 13, 9. Matth. 23, 37. 2) Speciatim incredulitas, iudicii in mente divina jam suscepti & iræ imminentis causa dicitur Joh. 3, v. 18. & 36. 3) Constantia Dei poscit, ne executionis causa impellens alia esse credatur, quæ est ipsius decreti; ceu harmoniam illam circa vocationis causam impulsivam agnoscit Apostolus 1. Tim. 1, 9. Executionis autem s. damnationis actualis causam peccatum esse, constat. 4) Summa DEi bonitas, sapientia & iustitia non patiuntur, ut insons pariter cum fonte pœnis vel tormentis subjiciatur, Gen. 18, 25, aut per $\pi\rho\sigma\omega\pi\omicron\lambda\eta\psi\iota\alpha\upsilon$ inexcusabilem pares meritis vel demeritis tam impari conditione sint, Deut. 10, 17. 2. Paral. 19, 7. Act. 10, 34. 1. Petr. 1, 17. seq.

Contra I. Supralapsarii, partim hominem integrum & in statu naturæ perfectæ constitutum prædestinationis vel reprobationis objectum faciunt, ut Calvinus l. 3. instit. c. 21. §. 5. & c. 23. §. 2. Keckermannus l. 3. System. Theol. c. 1. Beza, Piscator, Zanchius &c., partim hominem non creatum, sed creabilem, discretivo huic prædestinationis decreto subjiciunt, ut Wilhelms. Tuviss. digress. 3. de Prædest. c. 5. & Chamier Tom. 3. Panstrat. l. 8. c. 1.

II. Sublapsarii quidam, ut præcipuè Moses Amyraldus de prædestinatione. c. 4. docent: DEum, si voluisset, innocentes creaturas utique reprobare & gehennæ addicere potuisse; non tamen id voluisse.

III. Sublapsarii omnes absolutam reprobationem pariter cum Supralapsariis propugnant, quæ propter nullius discriminativæ cau-

causæ intuitum, attamen ex massa lapforum, facta sit. Omnes tamen hi distinguunt, alii inter causam *remotam*, quæ solum DEi beneplacitum sit, & *proximam*, quæ sint hominum peccata, ut Calvinus *lib. 3. instit. c. 23. S. 8*, Bucanus & alii; Alii inter reprobationis causam *absolutè spectatam*, quam volunt esse peccata, & *comparatè spectatam*, quæ sit nulla, ut Amyraudus *defens. Calvini p. 9*. Alii inter reprobationem *privatè spectatam*, quæ causam nullam habeat, & *positivè*, quæ ex peccato descendat, ut Rivetus *Tract. 4. Cathol. orthodoxi quest. 4. p. 402*, Spanhemius *de gratia univers. p. 173*. Interesse omnium est in absoluta electione, quæ absque absoluta reprobatione stare nequit.

Obj. I. Pro jure Supralapsarianismi: *Eam esse DEi ex summa majestate æveufuivæ*, ut nemo ipsum injuriæ postulare possit; quia quantum juris creaturæ contra creatorem conceditur, tantum divino detrahitur.

Resp. 1.) Si maxime creatura nullum habet jus, quod DEO opponat, *bonitas tamen DEi non patitur*, ut innocens torqueatur. 2) DEus ipse homini se obligans factis & promissis, illi aliquod jus concessit, quo tamen suum non limitavit, jam alioquin ad naturam bonitatis ipsius alligatum. 3) Imo stupendo descensu, ad ipsum humanum judicium sese suumque cum homine agendi modum, stitit, *Es. V. 3. Mich. 6, 3.*

Obj. II. *Qua absoluta potestate DEus alios homines, alios boves, vermes &c. facit*, quaque homo ex grege brutorum animantium eligit, quos mactet, etiam in bruta crudelius dominatur; eadem etiam DEum, quos velit, homines, æternum infelices facere.

Resp. 1.) *distingvenda est potestas boni minoris conferendi vel omnis simpliciter auferendi, vel levioris mali, quam confusum est bonum, immittendi, à potestate cruciandi iis tormentis, quæ nimis disproportionata sunt vitæ & naturæ, quam DEus concessit. Matth. 26, 24.)* 2) *Falsò sumitur, quod liceat brutis ad crudelitatem abuti, contra Prov. 12, 10. Num. 22, 28. seq.*

Instant. *Esse id beneficium DEi, quod factus sis ad exemplum justitiae divine in Testatuendum, & vas ad dedecus paratum præstare semper mero luse.*

Resp.

Resp. Hic sarcasmus est, & hypothesis contra citatum effectum Christi, *Matth. 26, 24*, & ipsam sanam rationem prolata; cum inter *insensile vas* & hominem tormentis subiectum multum intersit.

Obj. III. jus figuli in lutum, quod Paulus accommodat ad hominum reprobationem Rom. 9. 21. seq.

Resp. Argumentum Pauli l.c. non ducitur à simili, sed à minori ad majus, ut patet ex versu 22, quia (1) *vasa iræ* à Domino non facta, sed postquam facta erant, (scil. à se ipsis) *tolerata esse, dicit*, ne ad conversionem raperentur facto aliquo potentia insolito vel irresistibili. (2. Totus *ἀναπόδοτος* est, nec intelligi commode potest, nisi interrogativè explicetur: *Quid v. si DEus toleravit?* Tertium itaque comparationis, ponendum est in negatione ullius nobis debiti, & libera præfactorum & contumacium vel desertione vel ad conversionem per ulteriorem gratiam excitatione; nec extendendum ad jus damnandi innocentes aut actualem quorundam post primum peccatum ab omni gratia exclusionem.

Obj. IV. Exemplum Ismaelis, ex libero arbitrio DEi eligentis, Rom. 9. 7, & Esavi, antequam quid boni vel mali fecisset, ibid. v. 10. seq., rejecti, & Pharaonis in hoc suscitati, ut in ipso potentia DEi punitiva ostenderetur, v. 17.

Resp. 1) *distingvenda est rejectio ab externis circa salutis media prærogativa, à rejectione ab ipsa salute mediisque ad eam necessariis.* Neque enim vel Ismaelem vel Esavum, (qui posterior cum fratre in gratiam rediit *Gen. 33, 4. & 9. seq.* & unà cum ipso sepulturam Patris curavit, c. 35, 29, damnatum esse, ullo indicio constat. 2) *Derelictionem Pharaonis arbitrariam ex voluntate consequente, ne extraordinario miraculo converteretur, statuit quidem Apostolus; sed eundem etiam in antecedente voluntate DEi relictum fuisse, ne ullo salutis medio ordinario ante ista exitus Israelitici tempora in S. literis descripta, converti potuerit, imò in illis ad conversionem serio invitatum non fuisse, non dicitur.* 3) Scopum Apostoli in hoc capite esse, non de electione ad salutem sed ad prærogativam mediorum salutis, loqui, v. 4. coll. cum 6. patet. 4) *Neque tam de ipsis Ismaele & Esavo aut liberis Abrahæ ex Kethura, quam eorum posteris sermonem esse, contextus evincit, qui agit de benedictione seminis, & servitute Esavi, quam i-*

ipse Esavus non servivit, *vid. Gen. 32, 18. & cap. 33. v. 13. seq.*
 Instant. Esavi condemnationem certam esse, quod Deus cum oderit, Rom. 9, 13, pari odio, quo Pharaonem v. 17, quodque facta ejus meruere, ut qui à verâ Ecclesia desciverit, Gen. 36, 6, testimonium impietatis habeat, Ebr. 12, 16, & poenitentiam frustra, etsi cum lacrymis, quæsiverit. *ibid. v. seq.*

Resp. 1) *Odiffe vi* Ebraismi in oppositione comparativa, est minore amore prosequi, ut Luc. 14, 26, neque unquam etiam inimicitiae odium in Parentes illicitum est, nedum imperari potuit, 2) Odium illud Esavi antecedenter ad demerita ejus se habere, ex *vers. 11.* ipsi Calviniani docent. 3) *Rejectione Esavi & Pharaonis* juxta scopum Apostoli in eo similis est, quod uterque à majori gratia gradu & prerogativâ rejectus sit, non in causa & natura odii. 4) *Societas* Ecclesiae non solvitur, ubi societas terra deseritur, ceu constat exemplo Lothi, Gen. 13. 11. 5) *Impietas unius alteriusque facti*, non arguit ejus perseverantiam. Conciliatio cum fratre, uti dictum, est signum conversionis 6) *Poenitentiae fructum circa benedictionem paternam*, & quæ exinde pendebat, prerogativam illam, cum lacrymis frustra quæsivisse, non circa ipsam salutem, historia arguit Gen. 27, 38.

Obj. V. Defractionem ramorum genuinorum ad inferendos alienos fuisse necessariam, Rom. 11, 19. *seq.* E.posito insertionis decreto ex absoluta voluntate, poni necessario decretum defractionis.

Resp. 1) Ipse Apostolus *l. c. addit*: propter incredulitatem ramos esse effractos. 2) Citra fractionem *inseri alios* multo magis potuisse, docet Apostolus disertè v. 12. & 15. 3) Verus E. sensus est: fractionem illam pervicacium cum bona tamen illa DEI de nobis intentione factam esse, ne omnino nuda ramis olea appareret.

Obj. VI. Si peccata essent causa reprobationis, nullus esset electus; cum homines æque sint peccatores, Rom. 3, 23.

Resp. Concedimus, quod non immediatè peccata, sed incredulitas finalis s. rejectio mediorum salutis damnet, Marc. 16, 16. Job. 3, 18.

Obj. VII. Distinctione inter causam reprobationis ceu decreti & dam-

Et damnationis ceterum executionis, item reprobationis negativæ & positivæ spectatæ omnem metum injustitiæ evanescere, Scripturæque testimoniiis de culpa hominum satisfieri, neque inconstantiam DEi argui posse, qui ab æterno eadem executionis media definiverit.

Resp. Effugium Calvinianorum primum facit executionem justam & decretum injustum, & propter essentialem finis & mediorum factam primo decreto subordinationem, culpam ab homine tollit & in DEum prædestinantem rejicit. Secundum effugium, prædestinationis negativæ effectum ab effectu positivæ distinguit vel illusoriè vel contra scripturam, quæ alteram ex altera sequi docet, Matth. 7, 23. Apoc. 20, 15. Job. 3. ult.

Obj. VIII. DEum tamen homini nihil debere, Rom. 11, 35, neque debere illum murmurare, si alii benè fiat, Matth. 20, v. 15; adeoque in hypothesi sublapsaria distinctione inter absolutam & comparatam reprobationem omnem difficultatem tolli.

Resp. Tollitur sic quidem querela injuriæ ex reprobatione simpliciter; non a. ex ludibrio liberalium DEi promissionum & imputata reprobis illarum rejectarum culpa, movendæ, nec DEum à προσωποληψία, quam toties detestatur, absolvit.

Quæst. IV. An intuitus Christi in Electione nostra se habeat antecedenter an consequenter, s. an sumus electi propter Christum tanquam causam meritoriam electionis, an v. Christus nobis destinatus sit propter electionem.

Resp. aff. prius neg. posterius, quia 1) Christus est ἀρχηγός s. primus Autor vitæ nostræ, Act. 3, 15; non E. post vitam demum nobis destinatam supervenit. 2) Sumus electi in Christo eodem modo, quo gratiam actu in eo consecuti sumus, Eph. 1, 4. 6, imò per Jesum Christum, v. 5, & omnis amor DEi in Christo Jesu fundatur, Rom. 8. v. 39. 2. Tim. 1, 9, quod non potest nisi causaliter intelligi. 3) DEus, antequam placatus nobis esset, eligere ad salutem nos non potuit; non autem nisi per Filium placatus est, 1. Job. 2, 2. Rom. 3, 28.

Contra Categorici omnes, ut Bucanus instituit. Theolog. l. 36. quæst. 30. Ursinus part. 2. explicat. Catechet. c. 3. p. 410. Pareus in Actis Synod. Dordrac. sess. 99. Embdenses ibid. in Judiciis provincial. art. 1, docent: Christum causam electionis meritoriam non

non esse, sed medium & effectum: adeoque non anteceder, sed consequenter ad eam se habere.

Interesse est in absoluta electione, quæ causam sui non patitur.

Obj. I. Electos Christo à Patre donari, Job. 6, 37. & 46. c. 17. p; adeoque ante à Patre eligi & amari, quam in Christo existere, intelliguntur.

Resp. Traduntur Christo in tempore ad influxum actualis gratia, in quos illum vanum non fore ab æterno intellexit, & propter quem adeo prævisum eos tradere decrevit.

Obj. II. Dationem Christi esse effectum amoris divini erga nos; non contra, Joh. 3, 16. Rom. 8, 32.

Resp. Est effectus amoris generalis, quo salutem nostram procurare voluit, non specialis, quo nos saluti infallibiliter destinavit.

Obj. III. Meritum Christi non existisse ante passionem ejus; E. non potuisse electionem ingredi.

Resp. Distingvendus est actus meritorius ab ejus in mente divina destinatione & æstimatione, quæ sufficit ad meritum.

Quæst. V. An prævisio fidei finalis electione divina prior sit in signo rationis, eique antecederet includatur?

Resp. aff. quia 1) juxta prævisionem electi esse dicimur 1. Petr. 1, 2. Conf. Rom. 8, 29. c. 11, 2, adeoque prævisio antecederet se habuit, quæ non potuit esse nisi ejus, quod in tempore electos à reprobis distinguit, i. e. fidei finalis. Alioquin enim omnes electi essent. 2) Electi sumus in Christo, Eph. 1, 4. E. quatenus illi adhærentes; cui tamen non nisi per fidem conjuncti sumus, Job. 1, 12. 3) Electi sumus in fide veritatis, 2. Thess. 2, 13, divites in fide, Jacob. 2, 5, nempe credituri, 1. Tim. I. 16.

Contra Calviniani communiter omnes, ut Polanus l. 4. Syntagm. Theol. c. 9. Zanchius l. 5. de natura Dei c. 2. quæst. 3. Bucanus infir. Theol. loc. 36. p. 393. seq. Maresius in relat. colloqu. Cassellani p. 593. Wendelinus in System. p. 172. seq. & 295. seq. & in exercitat. Anti. Gerhard. part. 2. p. 61. seq. Et fidem in electione non nisi consequenter & ut medium executionis considerari, contendunt.

Interesse ipsorum in ipsa quæstione est, quæ absoluti decreverunt si fons est & caput.

Obj. I. DEum nullam causam electionis prævidere potu-

potuisse, nisi quam ipse pro libera voluntate effecturus erat.
Resp. Potuit tamen praevidere, num hominis pertinacia permittenda sit hujus causae sive *medii potius effectioem.*

Obj. II. Electionem esse causam fidei, ut nempe simus fideles, 1. Cor. 7, 25, sancti & adoptivi, Eph. 1, 4. & 5, atque ita voculam *et* 2. Thess. 2, 13, per *et* explicandam esse, nisi & sanctificationem s. bona opera in electione antecedenter considerari, dicere cum Papistis velimus.

Resp. 1) Et *praevisio fidei electionis causa est*, & fides actualis ejusdem finis, non tamen effectus immediatè & simpliciter ab electione pendens. Sic & 2) *misericordia auxilii actualis est causa fidei*, sed quae distinguitur à gratia electionis aeternae. 3) *Prima Sanctificatio non operum, sed ipsius fidei est*, ut 1. Cor. 6, 11; adeoque recedendi a particula *significatione communione* nulla ratio est, maximè cum *causa finalis*, per *et* indicata, in hoc versu adsit, à qua hujus particulam oportet esse distinctam.

Obj. III. Electos perinde ac justificatos antecedenter considerari, non ut filios gratiae, sed ut filios irae, Rom. 5, 8. Resp. Non antecedenter ad electionem; sed ad destinationem salvatoris hujusque ex ea pendentem missionem, ut filii irae considerantur.

Obj. IV. Non homines DEum, sed DEum homines eligere, Job. 15, 16, neminem seipsum discernere, 1. Cor. 4, 7, vel dedisse DEo, quod redderet, Rom. 11, 35, fierique electionem, antequam boni vel mali quid agant homines, cap. 9, 11.

Resp. *Homo admittens gratiam DEI*, utique seipsum nec eligit nec discernit positivè, ut sua virtute sibi prerogativam aliquam acquirat, neque dat vel agit aliquid DEo, propter quod eligatur, *et si eligenti paret seque discernit negativè non opponendo malitiam.*

Obj. V. *Gloriam electionis soli DEo deberi, non fidei nostrae*, Eph. 1, 6, omnemque ejus simplici voluntati adscribi, ibid. v. 5. Rom. 8, 28, ita ut non sit volentis & currentis, sed DEI misericordiae, cap. 9, 16, & fides ab electione pendeat, Act. 13, 48.

Resp. *Ad 1.) neque gloriam electionis homo ex praevisioe fidei sibi ullam arrogare potest, cum fides donum DEI sit, & omisso malitiosa repugnancia non sit gloriandi causa.* *Ad 2.) Voluntas DEI*

tamen fundata est in Christo & prævifione, ut versibus præc. et sequ. l. c. dicitur. E. non absoluta, sed in hypothefi nostræ inhaesionis in Christo fundata est. Ad 3.) *Mifericordia majoris auxilii* præter ordinariam gratiam dandi, distingvenda est à misericordia electionis simpliciter; quanquam neutram à studio nostro pendere dicimus. Ad 4.) *Taxis sive ordinatio præfens & præordinatio* non sunt idem. Neque dicere possumus, omnes, qui tunc non credebant ex adstantibus, fuisse æternum reprobos! Loquitur itaque Evangelista de præfenti animi dispositione, quod illi crediderint, qui seria quadam attentione, non fanni jocique vel odii causa verba ejus exceperunt.

Obj. VI. DEum fide nostra neque ut instrumento, neque ut merito, neque ut conditione ad electionem moveri posse; quod electio sit actus 1) immanens, 2) gratuitus, 3) certus & infallibilis, qui ab arbitrio hominum non pendeat. 2. Tim. 2, 19.

Resp. 1) Si qui Nostrates fidem instrumentum Electionis vocant, intelligunt id objective, non efficienter; quod ut instrumentum salutis antecedenter consideretur. 2) Non propter fidem tanquam meritum, sed juxta fidei prævisionem, nos electos esse dicimus. 3) Etiam quæ humani arbitrii sunt, in prævisione DEi sunt certa, adeoque conditio objecti supposita, ipsum electionis decretum reddere non potest incertum.

Quæst. VI. An DEus, etsi paucos elegerit, omnium tamen hominum salutem serio velit atque exoptet?

Resp. aff. quia 1) Dilectio totius mundi, in credentes & incredulos divisi, Job. 3, 16, misericordia universalis, Rom. 11, 32, voluntas, ut salventur omnes, 1. Tim. 2, 4, sibi que placentur, Col. 1, 20, ipsi disertè asseritur. 2) Non illi placet mors impii, Ezech. 18, 23, neque vult ullum perire, 2. Petr. 3, 9. 3) Omnes homines in Adamo ad imaginem ipsius creati sunt, quod vi contrarii patet ex reatu universali, quo lapsus ejus omnes involvit, omnibusque facta est promissio Gen. 3, 15. 4) Idem patet ex satisfactione universali, de qua quæst. 15. cap. præced., & vocatione, de qua cap. seq.

Contra I. Categorici omnes, ut Beza part. 2. Respons. ad Colloq. Momp. p. 194. Rennecherus de prædestinat. p. 114. Zanchius l. 3. Miscel. p. 7. Spanhemius toto libro Exercit. de Gratia univers. &c. docent: DEum

DEum nullatenus omnium hominum salutem velle ; et qui hoc dicunt, addit Renneberus, magnum peccatum admittere. Distinguunt tamen inter voluntatem approbationis & effectiois, occultam & manifestam. Interesse est in absoluta reprobatione.

II. Hypothesici, etsi pro universali gratia satis magnificè loquuntur, ut *Dalleus in vindictis adversus Maresum, Amyraldus in animadvers. contra Spasheum*, aliique, tamen eandem inefficacem & illusoriam faciunt, quod hypothesin cui innititur: si nempe omnes credant, impossibilem æstiment.

Interesse ipsorum est in persuasa sic feliciore dictorum Script. elusione, *Lutheranorumque & Arminianorum amicitia* lucranda.

Obj. 1. Voluntatem salvandi omnes non convenire cum sapientia DEI, ut qui pluribus vera salutis media denegat, & præcipuè infantibus in gentilismo natis; nec esse cum electionis particularitate conciliabilem.

Resp. 1) Etsi DEus media ad salutem sufficientia non omnibus actu largitur; nemini tamen eum hæc denegare, nisi quem jam dum sciat iis non rectè usurum, ex amore universali concludendum est. 2) Speciatim de infantibus novimus ex *Matth. 18, 14*, quod DEus neminem illorum perire velit. An v. extraordinariè salventur etiam, qui in gentilismo cita morte abripiuntur, an v. ex scientia media damnentur, judicio DEI relinquimus. 3) Conciliatio particularis electionis cum universali amore est in distinctione voluntatis antecedentis & consequentis.

Obj. II. Ipsam primam promissionem gratia *Gen. 3, 15*, esse particularem, semini tantum mulieris factam, ut à semine serpentis, sc. impiis, distingveretur.

Resp. 1) Nulla ratio est, ut semen mulieris nominentur electi, & semen serpentis, in oppositione ad illud, reprobos designet. 2) Conculcatio capitis serpentini non est opus electorum, sed DEI & Christi, *Rom. 16, 20*. 3) Nec potuisset Adam cum gratulatione quadam uxorem omnium viventium matrem appellare, *Gen. 3, 20*, si ex posteris multos absolutè reprobos fore & à gratia promissa exclusos, putasset.

Obj. III. Distinctionibus voluntatis approbantis obligantia & efficientis, occulta & manifesta, omnibus dictis satisfieri posse objectis.

Resp. 1) Prima distinctio statuit: DEum decrevisse effecisseque,

que, quæ non probat; altera illum hypothetice & dolo malo nobiscum agere: quod utrumque absurdum. 2) Neque in dilectionem neque in misericordiam DEI universalem, ipsis dictis celebratam, hæc distinctio quadrat, neque ad solatium aut bonitatem DEI prædicandam apta est, in quem usum tamen scriptis illa relicta sunt.

Instant. Tolli absurdum diversa consideratione ejus, quod per se solum, & quod propter alias circumstantias, placet, quæ sit distinctio velleitatis & voluntatis. Oportere enim DEUM justitiæ quoque suæ documenta dare: absque ea causa si res esset, neminem periturum.

Resp. 1) Consideratio illa distincta ridetur à Calvinianis in distinctione voluntatis antecedentis & consequentis. 2) *Voluntas salutis omnium*, non est tantum velleitas, sed certum desiderium eventus, ne illi sua malitia homines obstant. 3) *Nulla necessitas est exempli justitiæ, nisi ubi exemplum peccati est*, & dato peccato sufficit exemplum passionis Christi. Rom. 3, 25.

Obj. IV. Quæ de judæis vel ad judæos dicuntur, non posse extendi ad omnes homines.

Resp. 1) Rom. 11, 32, expressè agitur de judæis & gentibus, et 1. Tim. 2, 2, de precibus pro Magistratu etiam gentili, quocum connectitur vers. 4. 2) Quousque se extendit prædicationis mandatum Marc. 16, 16, eousque etiam se extendit dilectio universalis, Job. 3, 16, vi pariter utrobique dati & promissi & comminationis. 3) In Israelitis tamen omnium reproborum salutem DEUM voluisse, Calvinianos oportet fateri, secus ac hæctenus factum est, si hac exceptione uti velint; quod si fecerint, non est, quod idem de ethnicis negent: cum, quæ judæis scriptæ sunt, in usum etiam nostrum scripta sint.

CAP. XIII.

De

VOCATIONE & GRATIA.

Quæst. I.

AN Gratia efficax conversionis salvifica operetur irresistibiliter?

Resp. Neg. Quia 1.) homines expressè dicuntur Spiritui

tui *f. resistere Act. 7, 51*, contemnere consilium DEi erga se, *Luc. 7, 30*, & renuere vocantem, *Prov. 1, 24*. 2) Effectus operationi divinæ non respondet, cum DEus mundat, nec homines tamen mundantur, *Ez. 24, 13*, sanant, & illi tamen iniqui manent, *Hos. 7, 1*, etiam cum omnia fecit, quæcunque debuit, steriles sunt, *Es. V, 4*. 3) *Culpa perditionis omnis in homines devolvitur, Os. 13, 9*. 4) *Paulus sua conversionis rationem redditurus, non in tractu DEi inevitabili, sed in actuali tantum non-repugnantia gratiæ divinæ eam ponit, Act. 26, v. 19.*

Contra Calviniani Cismarini omnes (nam ex Anglis quidam, etsi in aliis ὁμοψήφοι, hic tamen dissentiunt) docent, gratiam efficacem, quæ ad salutem data est, ita infallibiliter operari, ut effectus nunquam non necessario sequatur. Alii autem vocem irresistibilitatis sine scrupulo adhibent, ut Rivetus in Catholico orthodoxo. c. IV. qu. 4, Maccovius Colleg. Theol. de prædest. disp. 25, Emdani in Synodo Dordracena passim; alii v. fugiunt, ne videatur homo impetu hostili trahi, aut non sine cautione saltim adhibent, ideoque infallibilem vel inevitabilem gratiam appellare malunt, ut Pareus in Synodo Dordrac. Molinaus in Anat. Arminianismi c. 44.

Interesse illorum est in absoluto decreto, ne quis respectus humanæ inobedientiæ facultatem ejus infringat.

Obj. I. Hominem ita carere libero arbitrio, ut nil magis ad spirituale vitam resumendam possit, quam ad naturalem; unde resistibilitas utrinque æque absurda sit.

Resp. Comparatio non ultra suum tertium, virium nempe positiviarum ad salutem carentiam, extendenda est. Alioquin patet, majorem esse hominis spiritualium virium corruptionem, quam naturalium est in mortuo. In hoc enim tantum privatio est boni, potentia obedienciali virtuti divinæ simpliciter subjecta; in illo vero & positiva contraria qualitas est, adeoque & resistentia & vis resistendi.

Obj. II. DEum non tantum potentiam intelligendi & credendi in homine excitare, sed & ipsam ejus actualem intelligentiam, fidem & conversionem sibi adscribere, Eph. 2, 5. Phil. 1, 6. 29, c. 2, 13. Job. 3, 3. & 6, nihilque homini relinqui, in quo gloriarı potuit, Job. 15, 5. 1. Cor. 4, 7; quod tamen fieret, si

N 5 suâ

suâ non-resistentia indifferentem DEi influxum specificaret.

Resp. Manet utique hæc omnis gloria DEO. Neque enim 1) malitiæ omisio est actus influens in salutem nostram, ut gloriam ullam mereatur. Neque 2) *libertas non-resistendi à nobis ipsis est, sed pendet à DEO operante.* Neque 3) specificatur influxus DEi, sive cum irritus redditur sive cum effectui suo permittitur; sed cum actio alia atque alia fit.

Inst. Aut DEus determinat hominem, aut homo seipsum. Si prius, tollitur resistibilitas; si posterius, ponitur liberum arbitrium.

Resp. Neg. conseq. membri prioris. DEus determinat, sed resistibiliter, ita ut homo tamen potuerit se in contrarium determinare. Negatio E. determinationis ad malum post concessam à DEO libertatem, penes hominem est, non positiva determinatio ad bonum.

Obj. III. *Gratiam conversionis efficacia sua superare omnem virtutem creatam, Eph. 1, 19. seq; unde & emphaticè tractus dicitur, non nuda persuasio, Job. 6, 44.*

Resp. *Vis supernaturalis illa est respectu imitationis, quod ab alio talis adhiberi aut effectus produci nequeat; non respectu possibilis resistantia, quasi illam excluderet.*

Inst. Absurdum esse, DEum & virtutem DEi supernaturalem superari ab homine.

Resp. Absurdum id est de potentia absoluta, non ordinata.

Quest. II. *An omnis vocatio divina sit seria & interna sua virtute efficax?*

Resp. aff. quia 1) universaliter est illuminativa, Job. 1, 9, et dociliter ad perfectionem, Col. 1, 28. 2) Prædicatio Christi indifferenter fit, ut salventur auditores, Job. 5, 34, & convertantur, Act. 3, 26. 3) Semen projectum in terram fertilem & sterilem, ubique idem est, Matth. 13, 4. 8, altilia parata morigeris & immorigeris eadem sunt, c. 22, 4. 5. 10, & verbum idem, Act. 13, 46. 4) *Culpa refectionis & irritationis hominibus adscribitur Matth. 23, 37, Prov. 1, 24.*

Contra Calviniani ad unum omnes, gratiam ex intentione DEi & interna sua virtute efficacem, electis tantum dari asserunt, quam

quam etiam internam vocant ; reprobis tamen externam vocationem & gratiam inefficacem obtingere , ajunt. Videatur Polanus l. 6. Syntagm. c. 35. Wetteravi, Emdani & reliqui suffragatores part. 2. Synod. Dordrac. &c. Hanc inefficacem gratiam vocant sufficientem subdolo termino , nempe in ordine ad causas secundas, quatenus nulla alia externa media requiruntur, quæ internæ gratiæ vehiculum sint , ut inqvunt Wetteravi l. c. p. 198, vel etiam, quatenus sufficere posset, si DEUS ita vellet, & congruenter dispositioni naturali eam inspiraret, ut velle videtur Pareus.

Interesse ipsorum est absoluta reprobatio , quæ cum gratia erga reprobos seria stare nequit , ut & imaginaria absurditas possibilis contra seriam & efficacem gratiam resistentiæ.

Obj. 1. Non omnibus, quibus prædicatio verbi fit, mysteria DEI revelari , *Jes. 53, 1. Job. 12, 38*, nec fidem esse omnium , *2. Thess. 3, 2*, abscondi illa à sapientibus , *Matth. 11, 25*, quæ nosse aliquibus tantum peculiariter datum est, *c. 13, 11*, ut Lydiæ , cui inter plures alios assidentes uni cor divinitus apertum, *Act. 16, 14*, nec multos sapientes vocari, *1. Cor. 1, 26*.

Resp. 1) Verba sæpius sumuntur cum effectu , ut revelatio facta & vocatio obtigisse dicatur , cum effectum suum sortita est , nec tantum à parte vocantis & revelantis, sed & vocati & revelationem nacti , rata est. 2) Diss. est voluntas DEI antecedens à consequente & judiciali , cum post repudiatam primam gratiam alia ulterior non confertur, ut v. 9. verbum ubique involucris similitudinum & parabolarum audiant.

Obj. II. Etiam eos expressè dici indurari , quibus vocationis gratia externa perinde fit , ut electis, v. 9. Pharaonem, *Exodi 7, 3*, & judæos *Job. 12, 40*.

Resp. Indurantur , quatenus ad ordinariam gratiæ vim jam obtusi facti , extraordinaria virtute non trabuntur; non autem, quatenus ordinaria gratia vis verbo subtrahitur.

Quest. III. An gratia Spiritus S. interna immediatè , s. peculiari & distincta à virtute verbi & Sacramentorum operatione in animum hominis , an vero per ipsa hac media agat , ut gratiæ externe interneque una actio sit ?

Resp. Aff. posterius, neg. prius, quia 1) ea est virtus verbi insi-

ta, quam cap. 2. quæst. 5. demonstravimus. 2) Sacramentis pariter vis salvandi adscribitur, ut baptismo, 1. *Petr.* 3, 21. *Tit.* 3, 5. 3) Etiam ministri & præcones verbi divini convertere homines & salvare dicuntur, *Mal.* 4, 6. 1. *Tim.* 4, 16.

Contra Calvinus l. 4. *instit.* c. 16. num. 17. Beza respons. 2. ad acta colloquii Momp. p. 115. Spanhemius *dub. evangel.* 98. p. 511. *Massonius part. 1. Anatom.* p. 795. seq. & reliqui communiter omnes, operationem internam Spiritus S. à verbi & sacramentorum efficacia ita distinguunt, ut divisa sit illis operatio, sapius etiam absque ullo externi verbi concursu obtinens.

Interesse est tum in particularitate efficacia gratia, quam tueri non possunt, nisi illa ab externo ministerio, pluribus communi, separentur, tum in negata omni communicatione priorum.

Obj. 1. Johannem Baptistam asserere sibi tantum vocem & baptismum aque, largitionem autem Spiritus S. Christo vindicare, *Job.* 1, 26. *Matth.* 3, 11, Paulum incrementum soli DEO, sibi tantum plantationem & rigationem adscribere, 1. *Cor.* 3, 6, quod & exempla scripturæ probent, cum Petro loquente Spiritus S., non à voce Petri delaberetur, sed cælitus, *Act.* 10, 44. c. 11. 15, & Paulo loquente DEUS cor Lydia aperiret c. 16, 14.

Resp. 1) Remotio in oppositione sive causa sive objecti principalis & minus principalis, regulariter comparativa est, non penitus exclusiva, ut *Act.* 5, 4. *Gal.* 2, 20. 2) Johannes in specie loquitur de sensibili & sic miraculosa Spiritus S. effusione, quæ ipsius ministerio planè non præstabatur. 3) Ab Apostolis autem, quicquid sit de facto extraordinario, Spiritum S. ordinariè datum esse per impositionem manuum, ex *Act.* 8, 18, arguitur. 4) Incremto divini vim ab actione rigandi & plantandi, & apertionem cordis Lydia à prædicatione Pauli actionem separatam esse, textus citati non dicunt.

Obj. II. Serworum esse, præferre lumen, non inferre aut oculos corrigere, neque virtutem convertendi divinam vel in Angelos cadere posse, nedum in hominem, vel creaturam quamvis inanimatam.

Resp. 1) Si lumen corporale simul esset oculi pharmacum, ut est spirituale, servi perinde, ut medici esset, applicatione luminis, tanquam pharmaci, lumen & potentiam videndi inferre. 2)

Vir-

virtutem divinam subjectivè inhærentem habere vel angelus vel homo nequit; instrumentum tamen ejus esse potest per sese operantis. 3) Nec verbum nec sacramenta meræ creaturæ sunt, sed illud ratione sensus, hæc ratione materiæ cælestis, aliquid DEI, & Christi nostri sunt.

CAP. XIV.

De

FIDE & JUSTIFICATIONE.

Quest. 1.

AN fides salvifica sit species charitatis vel desiderii?

Resp. Neg. Quia I. fides à charitate distinguitur 1. Cor. 13, 2. & 13. & quatenus justificat, ab omnibus operibus legis, Rom. 3, 28. Gal. 2, 16.

II. Hypostasis est sive fiducia certa, Ebr. 11, 1. 6. (conf. de hac vocis significatione cap. 3, 14. coll. cum vers. 6. & 2. Cor. 9, 4. & cap. 11, 17.) ἀληθὴς Πόσις, Hebr. 10, 22, παρρησία, Eph. 3, 12. Desiderium autem est passio & dolor animi propter bonum absens.

Contra Coccejani I. fidem faciunt speciem charitatis, ut ipse Coccejus ad ultima Mosis p. 236. Groenveegen in Catechismo, p. 564.

II. Charitatem inter actus fidei efficientes referunt, quæ inter assensum & fiduciam intermedia sit, ut Wittichius Theol. pacif. S. 138. 140. seq.

III. Fidem definiunt per famem & sitim justitiæ, ut iterum Wittichius S. 128, 139.

Quest. II. Utrum gratia ipsa DEI et justificatio divina nobis per fidem acquiratur, an verò ejus sensus tantum?

Resp. Aff. prius, Neg. post: Quia I. ipsa justitiæ venit ex fide, Rom. 1, 17, & per fidem, Cap. 3, 22, eique imputatur, Gal. 3, 9. Rom. 4, 3. & 5.

II. DEUS activè justificat ex fide & per fidem, Rom. 3, 30.

III. Ex justificatione fidei demum pacem habemus apud DEUM, Rom. 5, 1; antea nempe peccatores & inimici, v. 6 & 9. conf. Rom. 4, 5, super quos ira DEI permanet, usquedum credant, Job. 3, 36.

Contra Chamier Tom. 3. Panstrat. Lib. 13. Cap. 10. num. 18. Trivis-

O

sus

sus Lib. 1. defens. Perkins. P. 2. p. 197. Tossanus Epist. ad Vorstium, Maccov. in LL. CC. cap. 69, p. 676. cap. 72, p. 791, & plures alii, docent: DEUM nos ante justificare & peccata nobis remittere, quam vel nascamur vel fidem habeamus; & id quidem vel ab æterno, ut aliis visum, vel à tempore promissi Messia, ut plerisque placet, quam vocant justificationem activam; fidem autem tantum ad sensum justificationis istius antecedentem percipiendum à DEO donari, quem sensum justificationem passivam vocant, de quâ præclara fidei encomia, quod justificationem applicet & accipiat, exponunt, Sic etiam Zwinglius citatus in fundam. deduct. Marburg. p. 1057, fidem tantum ut signum salvationis æstimat.

Interesse ipsorum est in absoluta electione, quæ vel ipsa simpliciter vel quatenus intimatur, peccatorum remissionem dicit, quando ordo ulterior, unde illa suspendatur, nullus agnoscitur.

Obj. 1. DEUM benedixisse nobis omni benedictione spirituali ante tempora secularia. Eph. 1,3. Tit. 1,2.

Resp. I. Priori loco benedictio ante secula facta esse non dicitur, sed ab electione potius ante secula facta, tanquam ejus effectus postea ortus, distinguitur.

II. Post. loco spes vitæ æternæ promissa esse dicitur ante tempora secularia; non præstita, oblata; non collata: justificatio autem in collatione consistit, non in nuda oblatione.

Obj. II. Debita nostra sponsorem jam ante secula recepisse solvenda, in quâ sponsione DEUS acquieverit; unde jam ex parte DEI, tanquam creditoris, liberum fuisse hominem oporteat.

Resp. Alienâ quidem solutione vel acceptata expromissione etiam ignorans & invitus ipso jure liberatur, si illum solutor vel expromissor invitum vel ignorantem liberatum velit, & sub hâc lege solutionem vel expromissionem præstitit. Cogit enim ita creditorem, ne, postquam sibi satisfactum est, idem debitum amplius exigere possit. Christus autem sponsione suâ ordinem œconomiae divinæ minime exclusum voluit, nec, ut lytrum pro nobis sive præsti-

præstitum sive promissum aliter prodesset, quam cum *verâ fide in id consentiremus*, pactus est.

Obj. III. *Fidem cessare in altera vitâ*, non tamen justificationem; quarum alioquin indivulsus nexus esset, si hæc ab illa, non quoad cognitionem tantum, sed & ipsum actum, omnis penderet.

Resp. *Fides cessabit non quoad actus suos essentielles, quatenus est hypostasis & ἐλεγχος*, atque adeò justificat; sed quoad habitationem objecti ejusque minus plenam fruitionem, quatenus est ἐλπίζομένων & μὴ βλεπομένων; adeoque non cessabit perdendo quicquam, sed in perfectiorem habitum transeundo.

Obj. IV. *Verba scripturae objecta de justitia per fidem obtenta, & de ira Dei ante fidem in homines incumbente*, populariter esse intelligenda; hæc quidem de incredulitatis demerito, non affectu vero Dei; illa verò de justificationis intimatione.

Resp. Non integrum nobis est quicquid pro elusione dictorum sacrorum fingere, sed *verbis apertis oportet inherere*; alioquin nulli carceres essent cohibendæ hæreticæ licentiæ.

Quæst. III. *An fidei objectum semper sit verum, an vero DEUS etiam quandoque credendum proponat, quod falsum est?*

Resp. Aff. prius, neg. posterius. Quia 1. omnia verba DEI veritas sunt, *Joh. 17, 17. 2. Sam. 7, 28. Pl. 33, 4. Pl. 119, 160, & Spiritus testatur de sui veritate, 1. Job. 5, 6, mendacium autem omne ab autore Satana est, Job. 8, 44, DEUS mentiri nequit, 1. Sam. 15, 29. Rom. 3, 4. Ebr. 6, 18,*

II. DEUS etiam non nisi *veritatem sequi jubet, Zach. 8, 19. in cujus fide nos elegit, 2. Thess. 2, 13, cui qui non credunt, judicantur, ib. v. 12, quippe DEO non credere est illum mendacem facere, 1. Job. 5, 10.*

III. *Nisi veritas esset proprium objectum fidei, ut bonitas charitatis, nulla esset veri falsique distinctio, nulla fidei aut revelationis divinæ certitudo, & frustra omnis etiam foret de hac ipsa quæstione disputatio; quod absurdum. Si enim falli possumus divinitus, & credere debemus, quæ falsa sunt, credamus etiam nos non falli, nec ut eximatur error, interest, nec eximi ullò argumento poterit, sed uniuscujusque persuasio, etiam absurda, juxta Henric. Morum, ipsi pro revelatione divinâ sit.*

Contra Perkins. P. 1. opp. tract. de casibus conscient. p. 1329. Guvil. Tovissus lib. 2. Defens. Perkins. cont. Arminium criminat. 4. p. 110. seqq. Piscator Respon. ad Collat. Vorstii p. 31. Maccov. in LL. CC. t. 71. p. 782. seqq. aliique docent: non id omne verum esse, quod quisque tenetur credere; sed DEum sapius homines obligare ad credendum falsum.

Interesse ipsorum est in particularitate gratia, qua non obstante coguntur fateri, homines etiam reprobos ad fidem vocari, & propter incredulitatem damnari.

Obj. I. Nos teneri credere, DEum hoc ipsum velle, quod vel mandat, ut Abraham, cum DEus juberet filium immolare, Gen. 22, vel quod promittit, ut Adam in statu integritatis, quod vitam illam beatam æternam habiturus sit, Gen. 2, Moses, quod vel ad ictum vel ad alloquium petra aquam data sit, Num. 20, Aaron quod perpetuum semini ejus futurum sit sacerdotium Ex. 28, 43. cap. 29, 9, Israelita ex Ægypto ducti, quod DEus illos deducturus sit in terram Canaan, Ex. 3, 6, vel quod interminatur, ut Adam post peccatum quod in propria persona morti succubiturus sit, Gen. 2, 3, Ninivite, quod Ninive peritura sit, Jon. 3; quod tamen DEum hisce in exemplis non voluisse, ex eventu (unde de Dei voluntate judicandum est Tören. 3, 37. f. 2.) satis constat.

Resp. I. Mandata Dei nos docent voluntatem ejus circa officium nostrum, non circa eventum, quem præpeditum vel mandatum revocatum non ir., ex eò, quod nunc vi mandati nos præstare debere intelligimus, haud potest concludi.

II. Promissiones & minæ omnes habent tacitam conditionem, si res in eò statu permanserit, neque quid intervenerit aliud, quod effectum suspendat. Nam & promissiones peccatis, & minas poenitentia everti posse, ex sacris literis novimus.

Obj. II. Etiam ex conscientia errante quemque obligari, ut pro verò amplectatur, quem verbi divini sensum esse fallò censeat.

Resp. Nemo obligatur divinitus ad conscientiam errantem, E. neque ad ejus sequelam. Obligamur quidem ad veritatem consequentia credendam: si hic sensus est scripturæ, est conformis veritati; non autem ad veritatem consequentis; est scripturæ & confor-

conformis veritati. Nam, & qui secundum conscientiam erroneam, & qui contra eam agit, uterque peccat.

Quaest. IV. An homines omnes tam reprobi, quam electi obligentur ad fidem specialem?

Resp. Aff. quia I. fidem generalem reprobi multi habent, etiam daemones, ut *Jac. 2, 19. Marc. 1, 24,* & talem, quae ad miracula requiritur, ut *Matth. 7, 21,* & externam affectationem, *Luc. 13, 26.*

II. Propter fidei ejus, per quam alii vitam & salutem habent, absentiam damnantur, *Joh. 3, 18. & 36. Marc. 16, 16.*

III. Incredulitatis ejus ab ipso Spiritu S. arguuntur, *Joh. 16, 9,* & impoenitentiae, cujus fides haec pars est, à Christo, *Matth. 11, 20. seq. cap. 12. v. 41. seq.,* qui elenchus propterea etiam justus est, cum minister ecclesiae illum repetit.

Contra Spanhem: Exercit. de gratia univ. p. 1879. & 1966. & quidam alii, docent: (1.) Reprobos non obligari ad ipsam fidem specialem & poenitentiam, sed ejus tantum praeparatorios quosdam actus fidemque generalem, quod v. g. Christus sit redemptor mundi.

II. Impoenitentiam & incredulitatem iis à ministro quidem ecclesiae, omnes ex charitate pro electis aestimante, exprobrari posse, non autem à DEO ipso.

Interesse illorum est in gratia particulari, & fugam prioris absurdi de obligatione ad credendum falsum, ob vocationem universalem ab aliis arrepti.

Quaest. V. An fides temporaria etiam verè fiducialis sit vel esse possit & cum fide electorum specie eadem?

Resp. Affirm. Quia I. ab omnibus illis praerogativis & proprietatibus emphaticè describitur, qua ratione intensio in fiduciali fide electorum locum habere possunt, ut illuminatio, inde & gustus bonorum caelestium & participatio Spiritus S. & gustus bonitatis verbi & virium futuri seculi, *Hebr. 6, 4. seqq.*

II. Lapsus, quo ex illa fide excidunt, damnationis causa est, *Luc. 8, 13, 1. Tim. 4, 1. Cap. 1, 19.* Cujus autem *ὑποκαταστάσις* damnat, ejus servatio utique à damnatione eximit, saltem negativè, ne contrahatur.

Contra Calvinus in Harmonia Evangel. p. 170. Beza in 1. Tim. 4, p. 453. Pareus contra Bellarminum lib. 3. de justis. cap. 14. Zvingerus in defens. Calvinii p. 297. & 317. &c. docent: solis electis veram

veram & vivam fidem esse propriam; temporariorum verò fidem longè aliter definiendam, historicam tantum confusam & subsultoriam, non specialem & efficacem sive fiducialem, qui revera non credant, sed credere dicantur eo, quod credere videantur.

Interesse illorum est in justificationis inanis sibiilitate.

Obj. I. Fidem perseverantem esse in corde radicatum, contra ac temporaria est. Matth. 13, 21, 23.

*Resp. Radicatio metaphoricè ex parabola sic appellata, non fidei diversitatem, sed constantiam denotat: quia per *עצמוע'אד* explicatur Matth. 13, 21.*

Obj. II. Fidem esse electorum propriam, Tit. 1, 1. Act. 13, 48.

Resp. I. Phrases illæ non sunt exclusivæ, ut fides electorum sit solum electorum.

II. Electi etiam ex iudicio charitatis dicuntur, qui in præsentia præsumuntur in eo statu esse, qui in electis requiritur, et si forte non omnes in eò permansuri.

Obj. III. Aliud esse gustum verbi divini, aliud devorationem vel plenam perceptionem. Illam, non hanc, & illuminationem & participationem aliqualem, non perfectam, de Apostatis prædicari. Hebr. 6.

Resp. I. Vox gustandi in hac metaphorica locutione semper perceptionem plenam tum bonorum coelestium significat, vid. Ps. 34, 9. Luc. 14, 24. 1. Petr. 2, 3, tum ab altera parte etiam moris, Job. 8, 52. Ebr. 2, 9; nunquam verò illo helluonum vocabulo devorandi Scriptura S. in eum sensum utitur.

II. Vocum illa in textu longa concervatio docet, quod in emphasi non meiosi, intelligenda sint.

Quest. VI. An Calviniani ex suis principiis veram de gratia divina sui que redemptione fiduciam capere possint?

Resp. Neg. quia 1. ex facta ad particularem gratiam subsumptione nulla formari potest conclusio, per canonem syllogismorum generalem, qui requirit dictum de omni.

II. Tentatus in re incerta ordinariè de se metuit, ut patet exemplo discipulorum Matth. 26, 22.

III. Ab effectu gratiæ, vocatione nempe efficaci & fide argumentum nullum duci potest, ubi vel fundamentum vel sensus fidei deest, ut Ps. 31, 23. Job. 30, 20.

IV. Nec

IV. Nec, ubi sensus fidei adest, examinatus ad omnia sua requisita, inveniet affectiones ulla, quas non & temporariae fidei inesse verba Apost. Ebr. 6, 4, concedant, quam tamen à salvifica Calviniani essentialiter distinguunt.

Contra Spanhemius Exercit. de gratia universali p. 19. Wendelinus exercit. 70. contra Gerbardum, & reliqui communiter omnes, putant dogmata sua ad fiduciam in DEum firmam atque indubitam ponendam quam maximè prodesse.

Obj. I. Tentatione de reprobatione sui non solere angi, nisi qui sensu peccati tanguntur, & ad misericordiam anhelant, ex quibus effectibus vim & gratiam Spiritus S. aestimare; adeoque in spem boni progressus potius erigi debeant tentati.

Resp. Inchoationem gratiae convertricis non esse signum futuri complementi, tum exempla Apostatarum, tum dogma Calvinianum de fide temporaria docent.

Obj. II. Fidei vere atque à temporaria distinctae quod certitudo haberi possit, planum esse exemplo Pauli, 2. Tim. 1, 12.

Resp. I. Non queritur: an id possit, sed an in hypothesis Calviniana possit, cum quâ Apost. nihil fuit commercii, ut ante probavimus.

II. Non queritur tantum de habentibus, sed & de non habentibus certitudinem illam, quomodo ad eam adduci possint?

Obj. III. Hominem etiam omni sensu fidei destitutum, non habere tamen causam concludendi, quod reprobus sit; cum gratiam sentire possit, quam nondum sentit.

Resp. Sufficit, quod non inveniat causam concludendi, se electum esse, nec ullum seu certum s. probabile fundamentum spei, quod sensum gratiae aliquando percepturus sit; cum & inter eos, qui in visibili ecclesia sunt, plures perire justus timor sit.

Obj. IV. Ut famelicus appositis dapibus non inquirat in DEI praedestinationem, num iis fruiturus sit, sed eam statim praesumat, & rebus praesentibus utitur; ita etiam debere hominem circa misericordiam externam gratiae divinae affici.

Resp. I. Ut ab appositis dapibus avertatur famelicus, extraordinarius omnino casus est, ut autem à gratia predicata excludantur plures invitati, plane frequens & solenne est juxta Calvinianos.

II. Praedestinationem divinam ut praesenti prandendi actu experiatur, in potestate famelici est; non vero in potestate tentati, ut pari experimento illicò obortum dubium superet.

CAP.

CAP. XV.

De RENOVATIONE ET BONIS OPERIBUS.

Quest. I.

AN bona opera sint medium, causa vel conditio ad salutem necessaria?
Resp. Neg. Quia I. à gratiâ justificationis penitus excluduntur, Rom. 11, 6, ut nulla nobis relinquatur causa gloriandi, Eph. 2, 9.

II. Promissio gratiæ exinde firma est, quod non sit ex operibus, *Rom. 4, 16*; adeoque ab illorum conditione non suspensa.

III. Apostolus ex adoptione nostri jus hereditatis deducens, *Rom. 8, v. 17*, provocat ad fundamenta juris romani, ubi adoptatus non per aliquem actum suum demum hæres fit, sed jam tum ipso jure est, ut adeò justificatio fidei ultima sit ad salutem dispositio.

Contra Calvinus lib. 3. instit. Cap. 14. §. 3 I. B. O. vocat causas salutis inferiores. Zanchius lib. 5. de nat. DEi, cap. 2, causam instrumentalem. Piscator observ. 16. in Cap. 25, Matthæi causam efficientem, ut via est iter facienti, qua ad vitam æternam pervenitur. Leidenes synopsi purioris doctrine Disp. 34. §. 24. media salutis, praxis catech. Marburg. de Ao. 606. quest. 67. fidem, ait, sufficere ad salutem apprehendendam, non etiam ad conservandam. Conf. & Voetius in thesitate Heavontimorumumenon Sect. 2. Cap. 1.

Obj. I. Per eum gradum, sanctitatem nempe & bona opera, nos tanquam per viam deduci divinitus ad vitam æternam; adeoque illa rationem medii, instrumenti, conditionis habere.

Resp. Medium temporis, loci & ordinis, distinguendum est à medio causalitatis, quod solum instrumenti & conditionis nomen habet.

Obj. II. Nihil his phrasibus decedere gratiæ, cum idem ille motus DEi ad salutem per opera ex mera gratiâ sit.

*Resp. I. Hæc dicuntur in falsa hypothese Calviniana, quod irresistibiliter ad omnia B. O. divinitus determinemur. Alium sensum Apostoli esse, patet ex *ram. Jera nostra.**

II. Da-

II. *Datâ absoluta gratia motus divini irresistibilis, falsum etiam est, quod B. O. vel sint instrumenta vel conditio salutis ullâ ratione; quia absoluta gratia illa omnia excludit, neque propter aliud DEUS in tempore salvat, quam ab aeterno decrevit,*

Quaest. II. An renati peccatis contra conscientiam Spiritum S. excutere, fidemque & gratiam DEI amittere possint?

Resp. Aff. Quia 1. aliquos actu fidem & bonam conscientiam abieciisse docemur 1. Tim. 1, 19, iram DEI incurri posse post acceptam semel remissionem peccati, exemplo servi patet, post remissum debitum in vincula dati, in parabola Matth. 18, 34.

II. *Idem fieri posse praesupponunt deborationes divinae, & commendata saepius cautio ne; desciscamus à fide, Ebr. 3, 12, ne cadat qui stat, 1. Cor. 10, 12, ne excindamur, Rom. 11, 20, seq. Superflua enim & inepta à re impossibili debortatio est.*

III. *Praesupponunt idem & praedicata, quæ de relapsis legimus, quod sint perituri, Ezech. 3, 20, citra respectum prioris justitiæ c. 18, 24, ad poenitentiam reduci nequeant citra Christum. Ebr. 6, 6. Non, entis enim nulla sunt praedicata.*

IV. *Nulla ratio est, quare gratia DEI erga protervos peccatores post lapsum magis, quam antea in Paradiso, immutabilis esse credatur, cum Christus non sit minister peccati, majorem inducens peccandi licentiam, Gal. 2, 17.*

Contra Confessio Helvetica posterior p. 7. Synod. Dordrac. cap. 5. art. 6. Polanus lib. 9. Syntag. cap. 10. Massonius P. 3. Anatom. cap. 18. p. 157, & reliqui Calviniani ad unum omnes cum Magistro suo Calvino docent: veram fidem, etsi ex natura sua amissibilis sit, amitti tamen nunquam posse per infallibilem conservationem DEI; sed syncopen tantum aliquam pati, neque Spiritus S gratiam ullis renatorum peccatis amitti, ut ut ejus sensus aliquantum sopiatur.

Interesse est absolutissima electio & activa ante natos homines justificatio.

Obj. I. Spiritum S. non tolli ab homine, sed manere in aeternum Job. 14, 16, atque ita unctionem, 1. Job. 2, 27, eumque qui bibit, non sitire in aeternum, Job. 4, 14, quod omnia dona DEI ἀμεταμέλητα sint. Rom. 11, 29.

Resp. I. Spiritus S. ejusque unctio & aqua viva, non dantur eò animò, ut aufantur denuo; nec obstat tamen, quo minus homo suo factio admittit, ut tollantur. Nam si Spiritus S. omninò non tollitur,

P

litur,

litur, superflua fuerunt *Davidis preces* sublationem deprecantis. *Pf. 11, 13.*

II. Paulus l. c. non de vocatione credentium, sed judaeorum incredulorum & ad fidem adducendorum, loquitur, quibus nempe propter promissiones Patribus factas, aditus gratiae non excludatur.

Obj. II. Oves Christi à nemine eripi, Job. 10, 29, nullam contra fideles procellam, Matth. 7, 24, nullam vim adversam, praevallere Rom. 8, 35. seq.

Resp. Quos adversa vis non eripit, proprius error aufert, quod nempe sua sponte desinunt vocem Christi audire, ejus verbis auscultare, diligenter adherere.

Obj. III. Peccatum non dominari iis, qui sunt sub gratia, Rom. 6, 14, folia justi non marcescere, Pf. 1, 3, eundem, si labatur, sustentari manu divina, Pf. 37, 24, nec peccare posse, quod semen Dei in ipso maneat 1. Job. 3, 9.

Resp. Ad Imum. Asserti sumus in libertatem, ne servire peccato cogamur; non autem, ne possimus, prodita libertate, ejus jugo nos denuo submittere; alioquin opus non fuisset debortatione versus precedentis, cujus hic, qui objicitur, rationem continet.

Ad II. Viror foliorum ad primum, non ad exercitium pietatis pertinet, ad utriusque connexionem, non durationem, ut ex adjectis synonymia: fructus feret, prosperabit, & apposita poena impiorum, patet.

Ad III. Sic & lapsus & sustentatio, vi versus precedentis & subsequentis, de fortunis intelliguntur, non peccatis.

Ad IV. Loquitur Johannes de effectu regenerationis per se, quod non sit actus transitorius aut pure moralis, sed simul efficax mentis immutatio, non autem de ejus accidentali excussione. Non potest peccare, quamdiu regnitus est, potest tamen desinere talis esse. Manet in eo semen Dei post factam regenerationem, non post admissum peccatum.

Obj. IV. Charitatem plane non excidere, 1. Cor. 13, 8, quam nec multa aqua exstingvere possunt. Cant. 8, 7.

Resp. Paulus loquitur de charitatis usu in altera vita, Canticum de ejus virtute in adversis; quae non probant, quod in quaestione est. Nam charitatem mente nostra excidere atque deseri posse, exemplo suo docet Episcopus Ephesinus Apoc. 2, 4.

Obj. V. Oves Christi vocem ejus audire. Job. 27, veros disci-

discipulos manere in verbis Magistri, *Cap. 8, 31, nec exire à fidelibus nisi hyprocritas, 1. Job. 2, 19.*

Resp. I. Audiunt, *quandiu oves sunt & discipuli.*

II. *Denominatio rei in moralibus saepe non à definitione abstracta, sed ab effectu & sine sumitur, atque ita ratione constantiæ esse vel fuisse negatur, quod tamen revera est vel fuit.*

Obj. VI. Fidem non nisi semel tradi *Epist. Jud. v. 3.*

Resp. I. Verba illa *non sunt exclusiva, sed positiva tantum, quod semel ab Apostolis tradita sit.*

II. *Levitati apostasia, non impossibilitati, opposita.*

Obj. VII. *Nos virtute Dei, quæ omnem lapsum nostrum avertere potest, custodiri ad salutem, 1. Petr. 1, 5, et precibus Christi, pro fidei perseverantia Patrem rogantis, Luc. 22, 32. Job. 17, 15. & 20, quæ irrita non erunt.*

Resp. DEus *non absoluta, sed ordinatâ virtute nos custodit, i. e. quæ nostram proterviam absoluta fatalitate non avertit; neque ulteriorem DEi opem precibus suis intendit Christus.*

Obj. VIII *Indignum esse Spiritui S., ejici, quasi majore vi hominis.*

Resp. *Indignum homine factum est, quod ejiciatur. Indignum ipso foret, id cavere non posse & physicè pelli; sed in sensu moralis, ut nempe refractarium justè deserat, indignum non est.*

Obj. IX. *Scalam prædestinationis Rom. 8, 29, ostendere, quod justificatio, electio & glorificatio æque late pateat, ut electi à DEi veritate abducantur, fieri non posse Matih. 24, 14; unde firmum dicitur fundamentum DEi, 2. Tim. 2, 19.*

Resp. *Ad Iram: Nisi velimus, quod Apostol. sua ipsius doctrinæ repugnet, oportet, vel vocatos, & justificados cum limitatione prævisionis, i. e. eos, qui simul prævisi & justificati sunt, vel de catena propositi divini non executionis, hac intelligere, & de glorificatione quæ jam tum facta est, nempe in intentione justificantis, non quæ imminet demum futura & à perseverantia finali pendet.*

Ad II dura: Electos, DEi finaliter in errores abduci non posse, concedimus temporarium errorem nec ipsi Calviniani de iis negabunt, et si eo gratiam Spiritus S. excuti negent, quæ quæstio ex hoc loco decidi nequit.

Ad III. *Verba coherent cum sequentibus adversativè, quod esset DEus novis genuinos discipulos ab hypocritis & degeneribus discernere; multos tamen tales ecclesia alat homines nauci, quæ res ad perseverantiam fidelium nil quicquam pertinet.*

Obj. X. *Filiationem fundere respectum immutabilem, ut perinde ac is, qui ex Patre natus est, nullo suo facto admittere potest, quo minus Filius sit, ita etiam qui ex DEo natus est, semper filius sit.*

Resp. *Filiatio naturalis à factio transitorio pendet, moralis autem à perpetuo. Illa immutabilis est, hac autem, cessante voluntate Patris, per actus legales contrarios amittitur.*

Obj. XI. *in hac hypothesi, quod fideles excidere possint, nullam esse salutis certitudinem, quæ tamen esse debeat, exemplo Apostolico, 2. Tim. 1, 12.*

Resp.

Resp. Nulla absoluta nobis est salutis securitas, quæ nec esse debet; est *solum* hypothetica, modo nobis ipsis non desimus, (quæ de re ipsa praxis nostra & actualis cautio nos reddet omnium certissimos;) DEUM nobis defuturum non esse, *Hæc*, non illam, commendat apostolicus locus,

Quæst. III. An studium B. O. per Calvinianas hypothesas labefactetur?

Resp. Aff. Quia I. neminem nisi irresistibili vi converti, nec nisi per absolutam DEI determinationem B. O. præstare posse, dicunt.

II. Reprobos, i. e. eos, qui irresistibiliter non convertuntur, ad bona opera prædestinatos esse negant, unde necesse est, homines tamdiu secure oblectari DEO, quamdiu se oblectari posse, sentiunt, *Vid. Calvinus lib. 3. instit. cap. 9. §. 23.*

III. Semel fideles gratia iteram excidere posse, negant, quantumvis maxime peccatis polluantur, ideoque securitate carnali eos penitus induunt.

IV. Omnia etiam peccata inevitabili fatalitate fieri docent; qua ipsa omnes preces irritæ redduntur, & omnis cautio supervacanea fit.

Contra Calvinus lib. 3. instit. cap. 23. §. 12. *Beza ad Johan. 6. 37. Molinæ in Anatom. Armin. cap. 49.* & reliqui omnes docent: se ex suis principiis B. O. studium satis feliciter inculcare.

Interesse ipsorum est, se extricare ab absurdo, quo principia absoluti decreti alias involverentur.

Obj. I. Ex sensu illo gratia irresistibilis atque inamissibilis homines eo magis excitari, ut se DEO præsent gratos, quod proprium principium B. O. esse doceat, *F. 116. 7. 8. seqq.*

Resp. I. Hæc ratio quidem ad B. O. honeste incitat, non a. urget et cogit ingratum.

II. Nemo Calvin. potest credere, DEUM voluntate beneplaciti aliam vel majoram in illo gratitudinem desiderare, quam actu præbet, etiam cum ingratus est.

III. Neque fieri potest, ut credat se meliorem esse posse, quam actu est, ut ut meliores laudet mores, sibi que exoptet.

Obj. II. Etiam aliquam poenam metuendam esse electis, nempe ne tristetur Spiritus, & ipsi paternè castigentur.

Resp. I. Tristitiam Spiritus non possunt metuere Calviniani, nisi in voluntate signi, i. e. externam & simulatam.

II. Quæcunque illa poena sit sibi imminens, quia fatalis est, non poterunt ejus declinationem tentare.

III. Si præmio vitæ æternæ solari possunt pii omnes vitæ hujus miseras, possunt & protervi easdè in solatium petulantiae lux posthabere, cum de æternâ vitâ securi sint.

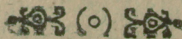
Obj. III. Ipsam gratiam, quæ nos de salute reddit securos, infallibiliter etiam nos determinare ad curam & sollicitudinem piam, ut illâ abuti æque sit absurdum, ac ex resurrectione mortem, ex dealbatione nigredinem, timere.

Resp. Nullus finis debet intendi contrarius mediis suis, neque cum infallibilitate sollicitudo stare potest, nisi omnia fiant hiftrionice & dicitis causa.

Obj. IV. Multos, qui certo DEI decreto salvantur, nondum satis exploratam habere salutem, & subinde dubitationibus agitari, qui ad eam securitate corrumperique nequeant.

Resp. I. Calviniani eos tamen ad illam salutis certitudinem deductos cupiunt, II. Hoc effugio vitæ dant manus, quod quæsitam illam certitudinem oporteat deserere, ne securitate perdaris.

III. Et qui sic dubitant de eventu, non dubitabunt etiam de fatalitate.

321
Cum Cathedram scandis magna cum laude, KRUGERE!
Quam resonare facit lingua disertata Tua,
Gratulor hoc Specimen Tibi. Sic clarescere perge
Præmia digna Tibi Magnus Apollo parat.

*Ita clarissimo domino RESPONDENTI de Specimine
eruditionis optimo lingue gratulatur*

ZACHARIAS GRAPIUS, D. P. P.

& V. D. M. Facultatis Theologicae h. t. Decanus
& Academiae RECTOR.

Ad nobil. atque Doctissimum dominum
Respondentem.

Triennium nunc fere est, amice atque domesticè dilectissime, cum ad Academiam Nostram, tantquam B. Artium matrem foecundissimam, accessisti. Qua ratione interea collocaveris tempus tuum, quod si unquam, in Academicis certe quam maxime pretiosum est, testari possunt & Praeceptores tui, quorum Testimonia haud pauca typis expressa dissertationi de *Miraculosa Substantiarum transmutatione* &c., sub Praesidio viri maximè Reverendi Domini M. Weidneri, S. S. Theol. Ddi. dignissimi atque ad ædem D. Mariae Ecclesiastis solertissimi, hic defensæ, subjuncta vidit orbis eruditus, & quod summum est, ipsa ratio vivendi tua ita comparata, ut non solum per modestiam laudabilem pietatemque semet commendat, verum etiam ad frequentanda diligenter Collegia temet impellat. Haud absque gaudio sane, (quod à reliquis dubio procul, quos audis; non minus affirmari poterit) indies temet video observare horas, in formationi studicæ juventutis à me destinatas, & ea, quæ didicisti, fideliter, examine instituto, proferre; & ipsum hoc est, quod Temet, ut secunda nunc vice in publicum prodeas, instigavit, DEUS ter optimus maximus, ut in omni bono indefinenter crescas, fructumque tandem studiorum tuorum uberrimum videas, gratiosissime concedat, Vale. Scr. Rost. den 20. Oct. Anno 1706.

Præses.

Tertis non laudatoris sustineo partes, dilectissime Krügere Amice atque Auditor svavisime; hoc siquidem modestia tua haud voluit, & in isto cunctis morum concedam inspectionem, mihi; si non universam, abundantem nihilominus spondeo approbationem, Perge itaque faullissimis votis & spem meam de te optimam exple, quin & supera, Sic habebis Deum clementem, faventes Patronos & lætam conscientiam; tandemque experieris, quod & tuomet ministerio sibi servitum velit sanctissimus DEUS, ubi lucraberis ad salutem animas & cum gloria proderis multis, Vale de cætero in Domino, ut exercitium disputatorium, uti soles, hoc est laudatissime, exlegaris.

Sc. M. Jo. Joach. Weidnerus Ecclesiastes Mar. &
S. S. Theol. Ddus.

Calvi.

Calvinist was wiltu sagen
 Von des Höchsten Gnaden Wahl.
 Käst Er diese nicht antragen
 Denen Sündern allzumahl?
 Will Er nicht daß sich bekehre
 Jederman zur rechten Lehre?
 Komm laß deine Gründe hören/
 Ob sie sind des Geistes Sinn;
 Oder ob du wilt verkehren/
 Was Gott selber redt darin.
 Ist das letzte/kehre wieder/
 Sonst fähstu im Zweifel nieder.

Dieses kan dich anders lehren/
 Unfers grossen Gottes Wort
 Das kan deine Lehre köhren/
 Die du treibest fort und fort.
 Gottes Wort sol doch durchdringen
 Und dich zum stillschweigen bringen.
 Wehrter Freund! wer muß nicht loben
 Deinen unermüdeten Fleiß/
 So der Calvinisten Loben
 Schweigen macht mit grossem Preis.
 GOTT laß ferner wohl geradten
 Dein rühmens werthe Thaten.

Mit diesen wenigen wolte seinem Herzens Freunde schuldig
 gratuliren dessen verbundener Opp.
 B. B. Heeger Rost. S. S. Theol. Stud.

MJe? will mein Bruder ich hin zur Catheder gehen/
 Und zeigen wiederüm den unermüdeten Fleiß?
 Ist schon die Zeit vorbei / da neulich wir gesehen
 Ihn auß dem Lehre-Stuhl? Er folget dem geheiß:
 Da Paulus allen will auch dis gesaget wissen /
 Daß man der Kecker Macht stets thue Widerstand.
 So wird Calvinus denn von ihm erfahren müssen /
 Wie seine Lehre ist gegründet auß trüben Sand.

Hiemit wolte seinem liebwehrten Freund und Bruder schuldig
 gratuliren dessen verbundener Opp.

Joh. Frid. Schröder. Mecklenb. S. S. Theol. Stud.

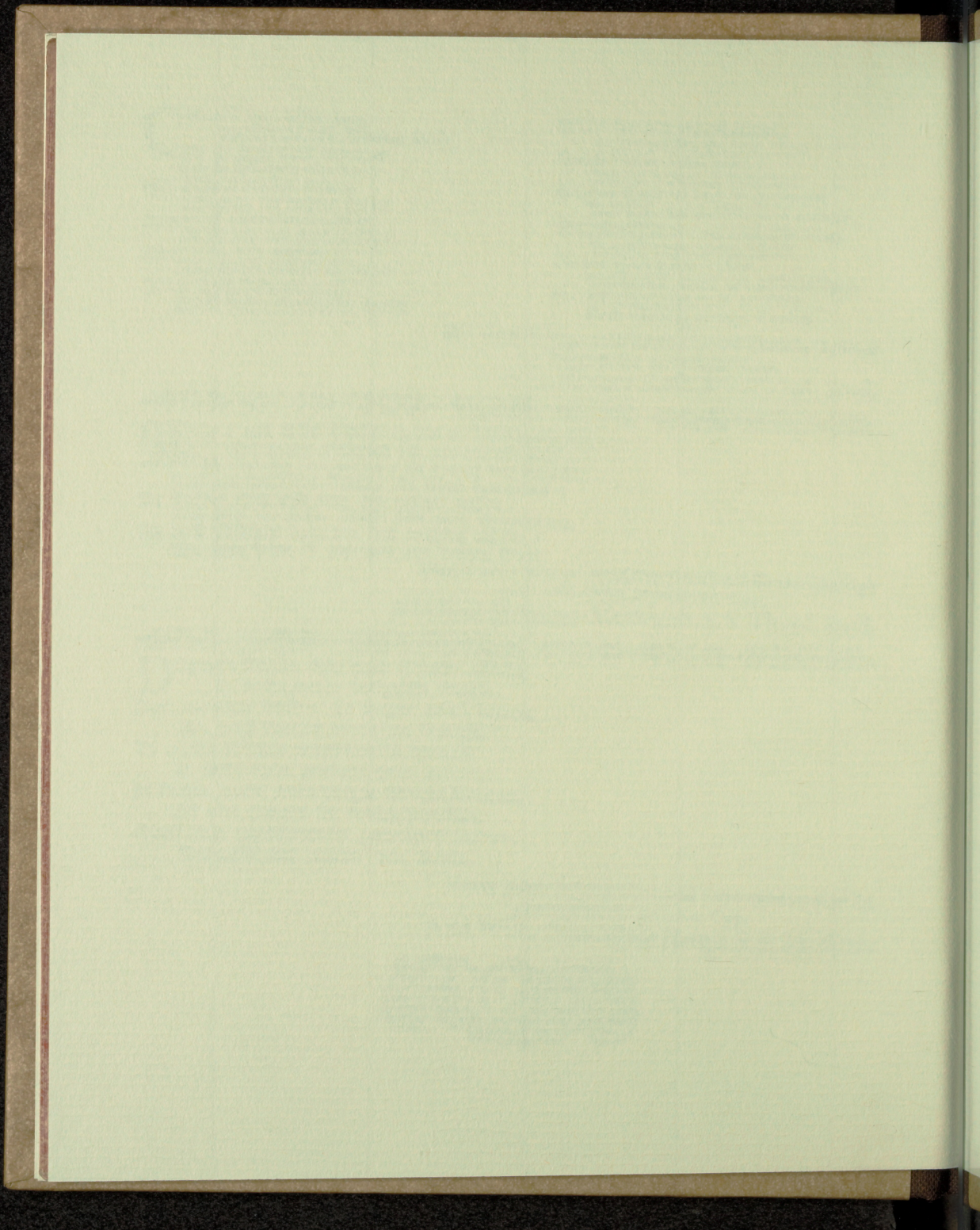
Dogmata Calvini dum nunc infanda refutas,
 Et docta mente detegenda detegis,
 Dum monstras sanctos Te semper amasse labores,
 Seu quod Vacunæ neutiqvam litaveris,
 Te merito pulchris exornat Musa coronis,
 Et docta turba prædicat qvam maxime.
 In studiis modo nunc pergas libesqve Minervæ,
 Ad astra namqve sic volabis splendida,
 Sicqve tuis coeptis venient peramanda brabæ,
 Trumqve fiet nomen orbi nobile.

Hæcæ pauca in honorem amici atqve condomestici sui
 gratulabunbus scribebat Opp.

And. Wilh. Wiebeking/ Hamb. S. S. Th. Stud.

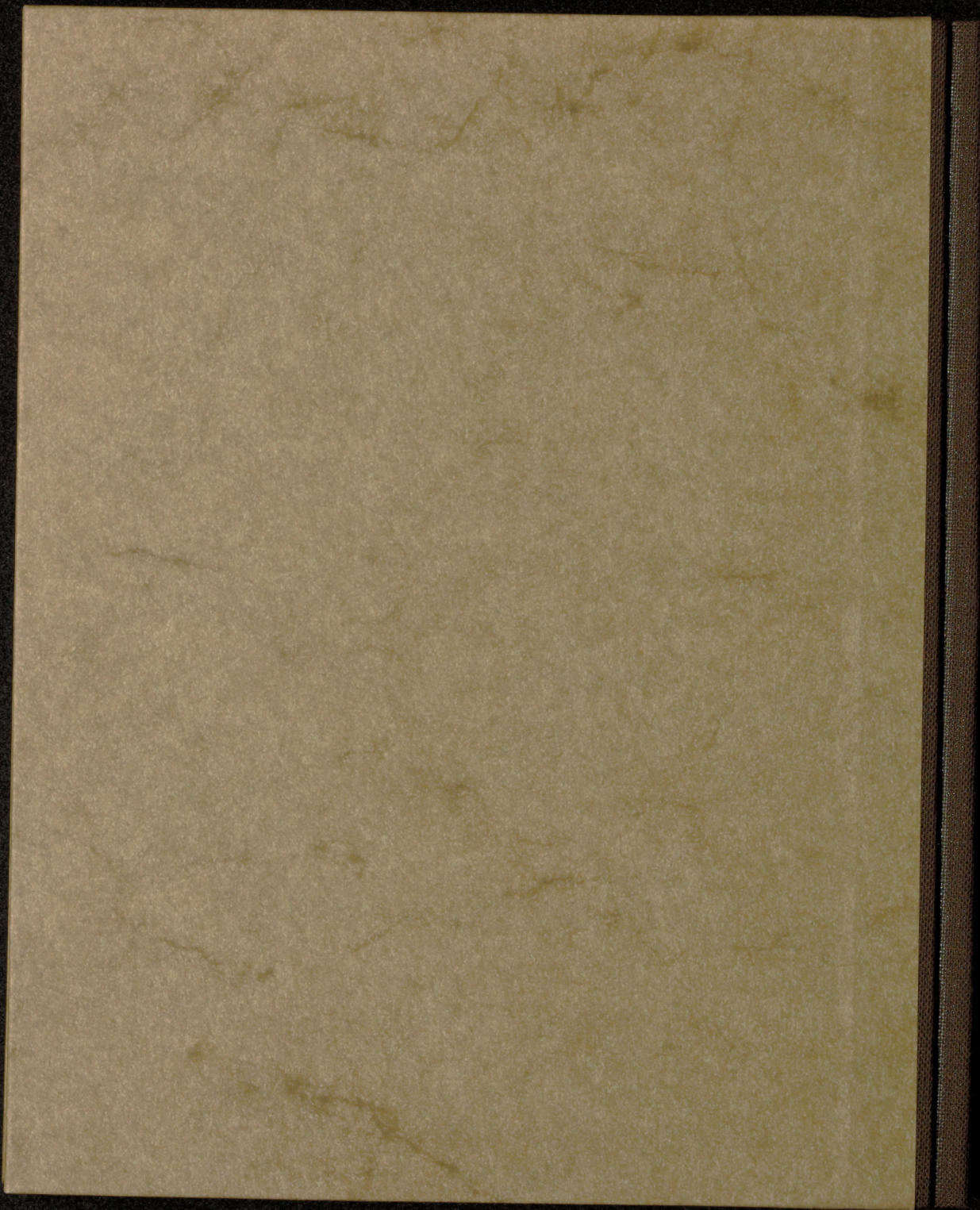

381

in scandis magna cum laude, KRUGERE!
sonare facit lingua diferta Tua,
nomen Tibi. Sic clarescere perge
quia Tibi Magnus Apollo parat.

*Ita clarissimo domino RESPONDENTI de Specimine
eruditionis optimo lingue gratulatur*

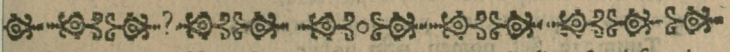
ZACHARIAS GRAPIUS, D. P. P.
& V. D. M. Facultatis Theologicae h. t. Decanus & Academiae RECTOR.

nobil. atque Doctissimum dominum
Respondentem.

est, amice atque domesticè dilectissime, cum ad Academiam Nostram, tantatrem foecundissimam, accessisti. Qua ratione interea collocaveris tempus in Academijs certe quam maxime pretiosum est, testari possunt & Praeaeconomia haud pauca typis expressa dissertationi de *Miraculosa Substantiarum* ab Praesidio viri maximè Reverendi Domini M. Weidneri, S. S. Theol. Ddi. in D. Mariae Ecclesiastis solertissimi, hic defensae, subjuncta vidit orbis eruditest, ipsa ratio vivendi tua ita comparata, ut non solum per modestiam laudae commendet, verum etiam ad frequentanda diligenter Collegia temet impelladio sane, (quod à reliquis dubio procul, quos audis, non minus affirmari deo observare horas, in formationi studicae juventutis à me destinatas, & ea, examine instituto, proferre; & ipsum hoc est, quod Temet, ut secunda nunc eas, instigavit, DEUS ter optimus maximus, ut in omni bono indefinenter idem studiorum tuorum uberrimum videas, gratiosissime concedat, Vale.
Anno 1706.

Præses.

oris sustineo partes, dilectissime Krügere Amice atque Auditor svavisime; hoc tua haud voluit, & in isto cunctis morum concedam inspectionem, mihi quicquid tantem nihilominus spondeo approbationem, Perge itaque faustissimis te optimam exple, quin & supera, Sic habebis Deum clementem, faventes Patriotiam; tandemque experieris, quod & tuomet ministerio sibi servitum velit saneraberis ad salutem animas & cum gloria proderis multis. Vale de cetero in im disputatorium, uti soles, hoc est laudatissime, exsequaris.

Sc. M. Jo. Joach. Weidnerus Ecclesiastes Mar. & S. S. Theol. Ddus.

Calvi.

